

Локальний захід в Києві, Україна у рамках кампанії ООН щодо Глобального Дня Сталого Розвитку |
UN SDG Action Campaign of the Global Day on Sustainable Development in September 2018 #Act4SDGs

Звіт практичного семінару

«Політика навчання дорослих як шлях реалізації євроінтеграції України та цілі сталого розвитку № 4»

Київ, 24.09.2018

- **Бріф заходу українською** <http://lpw.org.ua/ua/news/?pid=684>
- **Event Brief in English** <http://lpw.org.ua/en/news/?pid=684>

24 вересня 2018 р. у Києві відбувся практичний семінар: "Політика навчання дорослих як шлях реалізації євроінтеграції України та цілі сталого розвитку №4", в якому взяли участь більше 25 осіб з Києва, Львова, Житомиру, Хмельницького, Бахмуту та Кременчука. Захід провели ГО «Жіноча Професійна Ліга» (Ліга) та ГО «Інститут Професійних Кваліфікацій» під егідою української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС за підтримки проекту «Громадянська синергія» у рамках кампанії ООН щодо Глобального Дня Сталого Розвитку в навчальному центрі Британської Ради в Україні.

Із вітальним словом (через Інтернет) виступили заступник Генерального секретаря ООН Аміна Мухаммед (відео її привітання можна переглянути за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=X0O6ew8p5Kk&feature=youtu.be>) та безпосередньо: Ольга Квашук, менеджер Європейської програми Міжнародного Фонду «Відродження»; Саймон Вільямс, директор Британської Ради в Україні; Тетяна Панченко, державний експерт експертної групи з питань освіти дорослих і педагогічної освіти Міністерства освіти і науки України.

Саймон Вільямс у своєму вітальному слові означив роль, мету і призначення Британської Ради в Україні, яка позиціонує себе як міжнародний освітній і просвітницький центр не тільки для молоді, а й для усіх верств населення, відтак, підкреслив пан Саймон, навчання для дорослих є особливо значущою метою для Британської Ради в Україні. Ольга Квашук, виступаючи як представник Міжнародного Фонду «Відродження» і описуючи проект «Громадська синергія» наголосила, що цей проект сфокусований на дослідженнях та рекомендаціях для державних органів влади і опікується платформами, що сприяють реалізації Угоди про Асоціацію України із ЄС та політики Східного партнерства ЄС, в рамках яких навчання дорослих є стратегічно важливим завданням. Тетяна Панченко у вітальному слові наголосила також і практичну потребу напрацювати Рекомендації для включення до нового Закону України «Про освіту дорослих» у контексті роботи із підготовки законопроекту. Багато питань є новими для системи освіти України і вони потребують деталізації, зокрема, врегулювати механізми втілення, особливо у таких питаннях, як неформальна і формальна освіта та навчання дорослих, визнання процедур здобуття такої освіти, тощо.

У вступній промові Олена Лазоренко окреслила подальшу програму діяльності семінару, яка складалась із двох елементів: презентації аналітичної доповіді з тематики семінару та обговорення рекомендацій для розробників політики щодо нової політики навчання дорослих, як на національному, так і місцевому рівні, а також гендерної рівності в українській політиці навчання і освіти дорослих. Пані Олена також означила, що мова протягом семінару йтиметься про політику навчання дорослих у значенні англійського слова «polісу». Було відзначено, що 25 вересня є саме тією датою, коли три роки тому було підписано в ООН Порядок денний 2030, який включає Цілі Сталого Розвитку (ЦСР), а сьогоднішній захід сфокусований перед усім на ЦСР №4, а також ЦСР №5 та ЦСР №17.

Аналітичний документ авторства **д-ра Олени Лазоренко і д-ра Родіона Колишко «Якою має бути політика навчання дорослих в Україні?»** підготовлено на замовлення проекту «Громадська синергія: посилення участі громадськості в євроінтеграційних реформах за допомогою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС та Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного Партнерства», фінансованого Європейським Союзом та Міжнародним фондом «Відродження». З текстом аналітичного документу онлайн можливо ознайомитися за посиланням https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/?utm_source=2+Platforms&utm_campaign=9e6dd14728-EMAIL_CAMPAIGN_2018_10_10_04_41&utm_medium=email&utm_term=0_b6161b6f18-9e6dd14728-89869197

Окреслюючи часові межі дослідження, д-р Олена Лазоренко зазначила, що з 1997 року Україна підписала Гамбурзьку декларацію ЮНЕСКО, тому дослідження тематики навчання дорослих в Україні починається саме з цього року. Часовий період аналізу політики ЄС з навчання дорослих починається з 2011р., коли була прийнята консолідована політика щодо навчання дорослих та підготовлений документ «Європейський порядок денний з питань навчання дорослих». Аналітичне дослідження завершується квітнем 2018 року. Уперше до проблематики навчання дорослих та неформальної освіти автори дослідження звернулися у 2010 році.

Була означена робоча дефініція навчання дорослих, як «використання усіх форм освіти та навчання на усіх рівнях після виходу людини на ринок праці, які дозволяють дорослим особам із закінченою формальною освітою (під якою тут розуміється шкільна, професійно-технічна або вища освіта) отримати нові компетенції або ж поглибити професійні знання та навички».

Вказано на невідповідність визначень «дорослі люди» у законодавстві ЄС та України, аналіз відтак спирався на українській версії визначення, та було висунуто рекомендацію звернути на цю невідповідність увагу. Акцент робився на проблемних питаннях та на практичних рекомендаціях щодо розробки політики. Далі були визначені мета та завдання аналітичної доповіді.

Перейнявши слово, наступний доповідач д-р Родіон Колишко зосередився на аналізі проблемних питань, розкритих у аналітичній доповіді. Він описав основні проблеми, що сприяють розвитку освіти та навчання дорослих в Україні, зокрема, демографічні (старіння), що поглиблюються значною зовнішньою трудовою міграцією, яка породжує значний дисбаланс на ринку праці, пов'язаний із значною кількістю працівників з вищою освітою і недостатньою кількістю робітничих кадрів. Окрім цього, шкідливу роль відігравав стереотип бажаного працівника («25 років вік, 15 років досвіду роботи, знання кількох іноземних мов тощо»). Попри все, відзначено недостатній для успішного працевлаштування і активної участі у суспільному житті рівень володіння сучасними компетенціями людьми вікової категорії «45+» (як відсутність відповідних компетенцій, так і незнання людьми, де можливо такі компетенції здобути) та відсутність державної політики з навчання дорослих в Україні. Особливо це стосується сучасних компетенцій, таких як т.зв. «soft skills», робота на сучасному технічному обладнанні, володіння іноземними мовами.

Тим не менше, не можна сказати, що в Україні взагалі відсутні будь-які компоненти системи навчання дорослих. Наявні система післядипломної освіти та підвищення кваліфікації (для сфери вищої освіти), Закони України «Про професійний розвиток працівників» (де визначені «професійне навчання працівників» і «неформальне професійне навчання працівників») та «Про зайнятість населення» (який передбачає можливість отримання ваучера для покриття витрат на перепідготовку і підвищення кваліфікації, зрештою, МОН розпочало роботу з розроблення проекту ЗУ «Про освіту дорослих». Існує певна система перепідготовки і перекваліфікації дорослих кадрів, проте реально вона не працює. Пан Родіон окреслив питання професійної освіти, описав процедуру видання ваучера на фінансування освіти для дорослих, але означив, що не існує реальної процедури контролю якості використання отриманих коштів, тому державні витрати на ваучери постійно скорочуються.

Отже, певні нормативні підстави та передумови розробки політики освіти та навчання дорослих в Україні є, зокрема, було перераховано і

проаналізовано відповідні статті Законів. Пан Родіон описав перелік міжнародних зобов'язань України в сфері освіти і навчання дорослих, що є також передумовою для розробки політики, де вказав Гамбурзьку та Інчхонську декларації ЮНЕСКО, Цілі Сталого Розвитку до 2030 року, пріоритети Східного партнерства, Угоду про Асоціацію Україна – ЄС та інші міжнародні угоди України. Більшість міжнародних угод не містять чітких зобов'язань, але мають чіткі маркери та орієнтири для політики. Вже в 1997 році держави ЮНЕСКО розуміли, що глобалізація призведе до трансформацій ринку праці і потреби розвитку навчання дорослих. Відзначено відмінність умов різних країн – зокрема, як у питаннях грамотності, так і у рівні захисті прав жінок. Особливо значимим для ефективної освіти дорослих є вільний доступ до інформації – виключення із інформаційного обігу і доступу породжує соціальну ексклюзію. Коментуючи Інчхонську декларацію, було виокремлено безперервне навчання протягом всього життя, проблему рівності, необхідність інклюзивної освіти та покращення реальної якості освіти.

Серед Цілей Сталого Розвитку виокремлена тематична ціль №4: *«Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх»*, зокрема Індикатор 4.5.1. *«рівень участі дорослих в формальних та неформальних видах навчання та проф. підготовки»*. Олена Лазоренко додала, що у 2016 році команда експертів Ліги брала участь у локалізації Цілей сталого розвитку, якою займалась Програма розвитку ООН та МЕРТ, зокрема, пропозиція додання «неформального навчання» до Індикатора 4.5.1 була безпосередньою ініціативою команди експертів Ліги і у 2017 році цей індикатор був внесений і прийнятий групою високого рівня до Національної доповіді по цілям сталого розвитку, які є на сайті ПРООН в Україні. У 2019 році на форумі високого рівня ООН в Нью-Йорку з ЦСР № 4 будуть представлені 42 добровільних національних звітів, на жаль, національний звіт України там не буде представлений, адже його розробкою займається державний орган. Але також там будуть звіти ОГС різних країн з цієї теми, зокрема, цю опцію долучитись розглядає й Ліга, як член UN Women`s Major Group.

Продовжуючи свій виклад, пан Родіон, описав Пріоритети Східного партнерства (2015), зокрема, зміцнення інституцій та мобільність і контакти між людьми, де вказана вага «високопрофесійної, освіченої робочої сили», законодавчі орієнтири Угоди про Асоціацію Україна – ЄС та загальну ситуацію чинних міжнародних угод в галузі освіти. Відтак, проведено два

головні загальні висновки: наявність міжнародних орієнтирів для політики у галузі навчання дорослих та безперервного навчання у достатній кількості і критична необхідність політичної волі для втілення політики, а також розуміння її важливості.

Далі слово взяла Олена Лазоренко, описавши чинну політику в сфері навчання дорослих в ЄС та тенденції її розвитку. З 2011 року в ЄС був зроблено акцент саме на розробку політики у цій галузі, розробляючи системні підходи. Доповідачка звернула увагу на основні документи, представлені у презентації, перелік компетенцій, основних підходів і планів дій, характер імплементації політики навчання дорослих в різних європейських країнах. Також п. Олена описала індикатори успіху для політики в сфері навчання дорослих в ЄС, зазначивши, що це є важливим для розробників та провайдерів політики щодо освіти для дорослих. Навчання дорослих, підкреслила доповідачка, стосується не тільки професійної сфери, але і громадянські та особистісні уміння і компетенції, проте концентрація доповіді була на професійних навичках. Аналітичний шлях починається з визначення потреб і завершується підсумками, що вдалося або не вдалося зробити. Саме тому у даній аналітичній роботі та на цьому практичному семінарі були об'єднані розробники, провайдери і дослідники політики у галузі навчання дорослих.

Відтак, було проаналізовано фінансові інструменти підтримки політики в сфері навчання дорослих в ЄС. Пані Олена поділилась власним досвідом участі у відповідних програмах. Особливу увагу вона звернула на фонд Грюндтвіга, вказуючи, що його модель роботи дуже сприятлива для розвитку та підтримки навчання дорослих в ЄС.

Окремим блоком була представлена гендерна проблематика – опитування якісним методом на тему «Рівність можливостей чоловіків та жінок в доступі до усіх форм навчання дорослих», 66,7 % експертів визначили цю проблему надзвичайно важливою.

Доповідачка наголосила на тому, що адресатами цих аналітичних робіт є насамперед розробники і провайдери державної політики, а також основні бенефіціари, кого вона означила у доповіді. Окремо було описано основних розробників (насамперед органи влади) і очікування головних стейкхолдерів. Наголошено, що немає жодної групи, яка б була проти розроблення та подальшого впровадження політики навчання дорослих, натомість зростає попит на послуги провайдерів такої освіти і навчання.

Нарешті, як кульмінація, Олена Лазоренко озвучила три варіанти вирішення проблем, які підлягали дискусії у малих групах семінару.

Після доповіді виникла дискусія. Прозвучало зауваження – «компетенції (те, де ти повинен щось робити) чи компетентності (те, що ти можеш десь робити)», і у роботі зазначено саме компетентності. У відповідь зазначено, що робочим поняттям є компетенції, розмежування між термінами не впроваджувалось, під поняттям розумілись саме знання і навички. Уточнено, що компетенції як поняття вкладається у компетентності, як типовий сучасний термін законодавства. Іншою темою обговорення було: чому такий низький поріг і такі межі вікового визначення «дорослих людей» (15 – 70 людей?). У відповідь відзначено, що організатори тому і запропонували додати це до дискутування. Ще одним коментарем зазначено проблему одночасної потреби політичної волі і відповідальності та джерел фінансування. Звідки мають бути ці джерела фінансування і хто має нести відповідальність? Також було обговорено проблему молодіжної політики щодо навчання «молодих дорослих» (класифікацію озвучила п. Олена Лазоренко), проте також означено, що молодіжна політика не належить до предмету дослідження аналітичної доповіді.

По доповіді відбулась **дискусія щодо** політичних рекомендацій для національного уряду щодо нової політики щодо навчання дорослого населення в Україні в цілому, та місцевого самоврядування, гендерної рівності в галузевій політиці щодо освіти дорослих та особливостей навчання. Фасилітатором обговорення виступив пан **Андрій Чупріков**.

Обговорення відбулося у форматі як групової, так і індивідуальної роботи. Основним питанням було обговорення трьох варіантів розв'язання проблем політики навчання дорослих, озвучених під час презентації. Ці три варіанти: Інформаційна кампанія підтримки освіти дорослих., Розширений ваучер . Політика освіти і навчання дорослих.

Вказано, що на думку дослідників, третій варіант найбільш оптимальний. Було запитано: «чи ви вважаєте, що цей третій варіант справді є найбільш оптимальний і чому? Чи ви маєте власні свої варіанти?».

Три групи по чергово презентували свої версії відповідей на фліп-чарті. Після кожної групи тривала невелика дискусія з коментарями і питаннями. Потім відбувся раунд індивідуальної роботи, коли кожен експерт підготував 5 своїх рекомендацій відповідних органам влади чи іншим розробникам, провайдерам та бенефіціарам. Експертів просили вказати, які саме рекомендації вони вбачають за необхідні, які механізми імплементації вони пропонують і яким структурам вони адресують свої рекомендації.

Підсумовуючи, можна вказати наступні міркування і рекомендації, що були вказані під час презентацій та обговорень. **Загалом всі групи**

погодилися із пропозицією авторів аналітичної доповіді щодо 3-го варіанту «Політика освіти і навчання дорослих». Відзначено його актуальність в умовах глобалізації та трансформації ринку праці. Понад те, відзначено, що право на освіту для дорослих має набути статус безумовного конституційного права на освіту.

Дві групи наголосили на особливій актуальності цього у добу роботизації та комп'ютеризації виробництва і ринку праці. Це породжує стрімкі зміни у професіях, знаннях, навичках та компетенціях, тих, що мають попит на ринку праці, що повинно бути враховане політикою щодо навчання дорослих. В контексті роботизації маємо вивільнення робочої сили, що потребує формування у громаді активності, корисної для громади. Особливо наголошено на потребі плекання креативних компетенцій, критичного мислення та загально-світоглядної ціннісної компетенції – того, що не може бути роботизоване і комп'ютеризоване. В контексті цього необхідно створити перелік компетенцій і кваліфікацій, потрібних та актуальних, за аналогією схожих європейських переліків.

Деякі групи зауважили, що перший і другий запропоновані варіанти є підвидами до третього варіанту і логічно ним включаються. Також відзначено, що державні органи влади, приватні компанії та громадський недержавний сектор становлять три вершини трикутника, який задіяний у творенні політики щодо навчання дорослих. Відзначено потребу монетизації та капіталізації системи освіти для дорослих.

Вказано було також у обговореннях, що діюча в Україні система центрів зайнятості морально застаріла і не відповідає потребам, не виконує свого завдання. Натомість наведено приклад британської моделі, де замість репресивно-адміністративного органу центру зайнятості існує насамперед аналітично-консультативна компанія, що скеровує запити на надання і отримання робочих послуг, забезпечує обізнаність, можливість отримання додаткових фахових компетенцій та працевлаштування на відповідно вищу заробітну плату. Відповідно, набуття кваліфікацій має супроводжуватись зростанням заробітної плати. Нові аналітично-консультативні центри мали би включати як державні, так і недержавні органи та організації – зокрема, експерти підтримали приклад фонду Грюндтвіга, який наводила Олена Лазоренко. Врахування зарубіжного досвіду підкреслили всі групи.

Вказано було також на існування широкої мережі недержавних центрів навчання дорослих, як приватних, так і організованих різними ОГС, зокрема, «Prometheus», «Неформальна освіта дорослих» тощо.

Особливо було наголошено на необхідності розробки реальних механізмів звітності за результатами діяльності органів влади, оскільки наразі ця звітність відбувається в основному за заходами, а не за результатами, та на реальному виконанні впровадженого законодавства. Така звітність потребує чітких критеріїв та індикаторів ефективності діяльності.

Одним із нюансів було вказано роботу із виключеними із освітнього процесу етнічних груп, такими як, наприклад, роми.

Після завершення індивідуальної роботи було запропоновано в трьох групах обрати кращі 5 рекомендацій, кожен з яких презентовано було на спільному фліп-чарті, потім додатково обрано ще кращі 3 рекомендації від кожної групи.

Підсумовуючи, було надано такі рекомендації:

Верховній Раді України: розробити проект Закону «Освіта та навчання дорослих», провести парламентські слухання, залучивши Міністерство економіки, Міністерство інфраструктури та Міністерство освіти і науки на тему «Модернізація системи підготовки кадрів і соціального кредиту»;

Кабінету міністрів України: розробити нову прозору систему освіти включно з системою навчання дорослих, визначити джерела і методи фінансування сфери навчання та освіти дорослих, забезпечити узгодження законодавчо-нормативної бази,

Міністерствам економіки та інфраструктури: створити стратегію кадрової політики та реформувати центри зайнятості;

Державній службі статистики: створити публічний прогноз ринку праці;

Міністерству соціальної політики: перейти на звітність за результатами діяльності, створити інтегральний інфоресурс про ринок праці, кваліфікацій та навичок,

Міністерству освіти та науки: створити методологію забезпечення якості освітніх програм, розробити оновлені вимоги до ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, імплементувати напрацьований досвід у сфері освіти для дорослих, провести громадське обговорення проекту, розробити методичні матеріали для провайдерів;

Облрадам: створити регіональні консалтингові центри, що обслуговуватимуть територіальні громади, програму ресурсної взаємодії між стейкхолдерами і провайдерами, що займаються навчанням дорослих, провести аналіз та узагальнення проблем освіти для дорослих на місцях, створити міжрегіональні центри навчання дорослих для ОТГ,

Міністерству інформаційної політики: розгорнути широку рекламну кампанію в ЗМІ з питань навчання дорослих;

ОГС та громадянам: розвивати критичне мислення, креативні навички, активна позиція.

Окрім того, було озвучена загальна пропозиція імплементувати систему навчання дорослих, що спиратиметься на солідарність та субсидіарність.

У своєму заключному слові Олена Лазоренко привітала всіх із проведеною роботою, наголосила про отримання всіма учасниками матеріалів семінару (презентації та аналітичної доповіді) та запросила долучитись до інформаційної кампанії. Вона заявила про ідею, сформувати мережу або робочу групу тих, хто хотів би працювати на експертно-аналітичному рівні з проблематики навчання дорослих та навчання протягом життя і запросила до співпраці на експертно-аналітично-адвокаційному рівні.

Висловлюємо подяку усім, хто допоміг організаторам під час семінару: фасилітатор Андрій Чупріков, репортер д-р Володимир Волковський, фото \ відео Влад Кава, увесь персонал Британської Ради в Україні, Європейської програми Міжнародного фонду «Відродження» та ГО "Жіноча Професійна Ліга».

Додатково:

Тематична сторінка сайту Ліги з навчання дорослих в Україні

http://lpw.org.ua/ua/adult_education/

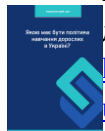
Відео заходу

<https://www.youtube.com/watch?v=FpT-O4SZ4To>

Онлайн матеріали семінару 24.09.18

https://drive.google.com/open?id=1UxSou5X4mM_Y2dOTNEv1uwWCWEF-Q8xj

Аналітичний звіт Р.Колишко, О.Лазоренко «Якою має бути політика навчання дорослих в Україні?» - Київ, 2018. – 52с. [Електронний ресурс]

[https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/?utm_source=2+Platforms&utm_campaign=9e6dd14728-](https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/?utm_source=2+Platforms&utm_campaign=9e6dd14728-EMAIL_CAMPAIGN_2018_10_10_04_41&utm_medium=email&utm_term=0_b6161b6f18-9e6dd14728-89869197)

[EMAIL_CAMPAIGN_2018_10_10_04_41&utm_medium=email&utm_term=0_b6161b6f18-9e6dd14728-89869197](https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/?utm_source=2+Platforms&utm_campaign=9e6dd14728-EMAIL_CAMPAIGN_2018_10_10_04_41&utm_medium=email&utm_term=0_b6161b6f18-9e6dd14728-89869197) Доступний станом на 16.10.2018

Фейсбук пости

[https://www.facebook.com/LPWUA/posts/243688582981018?_xts__\[0\]=68.ARDkmdspPhs4bCXxIMpIImBFQjmVSJ0jpFqTnEvPliHE80_T03JmSQXYuCKnzdp88BS12NYiPpANAEEmRDiv75F0KK8YVYygHNJRKFRY4uxy4tNWft2JdfhjhhkToZjzMO4v5bv62aZx_Yubqgzns1GorpcLVK21Lg5M066ZN3UMxXtvHPtHv&_tn_=-R](https://www.facebook.com/LPWUA/posts/243688582981018?_xts__[0]=68.ARDkmdspPhs4bCXxIMpIImBFQjmVSJ0jpFqTnEvPliHE80_T03JmSQXYuCKnzdp88BS12NYiPpANAEEmRDiv75F0KK8YVYygHNJRKFRY4uxy4tNWft2JdfhjhhkToZjzMO4v5bv62aZx_Yubqgzns1GorpcLVK21Lg5M066ZN3UMxXtvHPtHv&_tn_=-R) (укр)

<https://www.facebook.com/LPWUA/photos/a.117287468954464/243824209634122/?type=3&theater> (EN)

Action Partner page for the Global Day to #Act4SDGs

<http://www.act4sdgs.org/partner/lpw2018>

Сайт «Громадський простір» новина про захід

<https://www.prostir.ua/?news=hromadski-eksperty-ta-predstavnyky-orhaniv-vlady-obhovoryly-yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrajini>